

OD ISTOG AUTORA

JEDAN POGREŠAN KORAK

JEDINI IZLAZ

MARKO POPOVIĆ

Copyright © 2022, Marko Popović
Copyright © ovog izdanja 2022, LAGUNA

Dragani & Draganu

Dizajn korica:
Idejno rešenje Bojana Gajić,
dizajn po idejnom rešenju Method Agency

Zahvaljujemo se Telekomu Srbija, na ustupljenoj korici.

PROLOG

Poslednje čega se sećam je da sam bila srećna.

Luka, ti i ja sedimo na podu i otvaramo njegove rođendanske poklone. Sećam se da je dobio velikog robota-dinosaurusa i da si mu ti objašnjavao kako da ga sklopi. Sećam se i da sam ja uzela mobilni da vas slikam, kad sam primetila sat na ekranu: 22.47. Prekasno za jednog petogodišnjaka, čak i ako mu je rođendan. Naravno, Luka nije hteo na spavanje, pa sam vas pustila da se igrate još malo i otišla da se okupam.

Narednih nekoliko minuta sećam se savršeno jasno: popela sam se na sprat, ušla u spavaću sobu, ostavila mobilni na komodi, skinula suknju i majicu. Sećam se da sam uzela peškir iz ormana i ponela ga u kupatilo. Sećam se i da sam sve to vreme razmišljala o vikendici tvoje mame na Kosmaju. Ovo je bio prvi put da slavimo Lukin rođendan tamo, a i to sam te jedva nagovorila. Zašto ne idemo češće kod nje, Saša?

Pustila sam kadu da se puni, prebacila peškir preko veš-mašine, uzela mleko za skidanje šminke. Sećam se da sam stala pred ogledalo i vezala kosu šnalom kad sam začula... nešto. Da li me je neko od vas dvojice pozvao? Ili pokucao na vrata? Ili mi se samo učinilo? Zatvorila sam vodu. Zvuk se ponovio.

Znam to sigurno. Znam da sam obukla bademantil i pošla ka vratima. Znam da sam ih otvorila, izašla iz kupatila i...

Nemaš pojma, Saša. Nemaš pojma koliko puta sam pokušavala da iz mozga izvučem nešto, makar i detalj, bilo šta što će mi pomoći da shvatim šta se posle toga dešavalo. Uzalud.

Sledeće čega se sećam je kad sam se probudila. Trgla sam se kao iz ružnog sna. Srce mi je lupalo, a sa svakim otkucajem, bol, užasan bol razlivaao mi se po glavi i spuštao niz vrat. Usta su mi bila suva, jezik zalepljen za nepce. Prostorija je bila zamračena, ali i to malo svetla mi je pržilo oči. Zatvorila sam ih. Kad sam ih otvorila, videla sam dugačke neonske sijalice na plafonu. Pokušala sam da se okrenem, ali sam osetila da ću povratiti. Želudac mi se podigao. Ponovo sam zažmurila.

Naredni put kad sam došla svesti, bila je noć. Samo povremeno iz daljine bi došao prigušeni zvuk motora i odsjaj farova bi prešao preko zidova. Glava me je i dalje bolela, ali sam imala više snage. Dovoljno da shvatim da ležim na bolničkom krevetu sa iglom za infuziju ubodenom u venu. U mraku sam prepoznala fotelju, televizor, klima-uređaj, vrata kupatila. Nije bilo drugih pacijenata, ni kreveta, što je značilo da sam verovatno u apartmanu neke privatne klinike. Ali zašto sam tu? Da li mi je pozlilo? Da li sam se udarila, pala u nesvest? Da li je ovo uopšte stvarno?

Ne znam koliko je vremena prošlo kad sam čula otvaranje vrata i korake kako prilaze krevetu. Svetlo stone lampe me je nakratko zaslepelo, pre nego što sam ugledala lice mlade devojke u zelenom mantilu.

„Dobro veče, gospođo Kolar.“

Kao da mi čita misli, prinela mi je čašu vode i dala da pijem na slamčicu. Dok sam halapljivo uvlačila tečnost, primetila sam logotip na njenim grudima: *BG Medic*. Odmah sam se setila kad si me prvi put doveo ovde, Saša. Setila sam se staklene zgrade na Bežanijskoj kosi i dugačkog hodnika koji je vodio u ginekolško odeljenje. Setila sam se aparata za ultrazvuk i doktorovog

šeretskog osmeha dok pokazuje na jedva vidljivu tačku na ekranu: „Ovo je početak jedne divne trudnoće.“ I setila sam se kako si se ti nasmejao i stisnuo me za ruku.

Sestra mi je izmakla slamčicu.

„Ne smete da popijete sve odjednom“, rekla je. „Kako se osećate, Ana?“

Mogla sam da joj se požalim na bol u glavi, mučninu i zamagljen vid, ali mi to nije bilo važno.

„Šta mi se dogodilo?“, pitala sam je.

Nije mi odgovorila. Vratila je čašu na stočić pored kreveta i podesila regulator infuzije. Tečnost je sada brže kapala.

„Pojačala sam vam dotok analgetika. Ako tokom noći ipak budete imali bolove, dodaću vam još jednu dozu.“

Uhvatila sam je za mantil. Uradila sam to najjače što sam mogla, ali mi je zelena tkanina samo klizila kroz šaku.

„Molim vas, recite mi...“

„Doktorica će uskoro doći“, rekla je i spustila mi dlan na čelo da poveri temperaturu. „Ona će vam sve objasniti.“

Onda je izašla.

Ja sam ostala da gledam za njom čekajući da se nešto dogodi: ili da se doktorica pojavi ili da se probudim iz ovog glupog sna. Vreme je prolazilo, a nije bilo ni jednog ni drugog. Pokušala sam da zaključim šta mi se dogodilo. Prvi zaključak je da ništa nisam slomila. Mogla sam da pomeram ruke i noge, mogla sam da mrdam kičmu i okrećem vrat. Po glavi i telu sam opipala samo nekoliko podliva i ogrebotina. Ništa zbog čega bih završila u bolnici. Dakle, povrede su očigledno unutrašnje. Ali kakve? Za svoje trideset tri godine, nikada nisam patila od hroničnih bolesti. Ne sećam se ni da sam te noći osećala bilo kakve tegobe. Pa šta je onda? Čopor najcrnijih misli kružio je oko mene kao hijene spremne da me raskomadaju. Na sreću, vrata su se konačno otvorila i u sobu je ušla žena u belom mantilu sa plavom kosom do ramena. Nije bila sama. Još neko je prošao pored nje i ostao da stoji u zamračenom delu prostorije. Rekla

bih da je bio muškarac srednje visine i da je nosio tamno odelo i belu košulju. Toliko sam uspela da vidim pre nego što su mi se pred očima pojavila dva reda savršeno belih veštačkih zuba.

„Dobro veče, Ana. Ja sam doktorka Nađa Stoimenov, načelnica bolnice *BG Medic*, govorila je nežno i pomazila me po kosi. Pomislila sam kako je to previše prisno za odnos doktor-pacijent, ali mi je nekako išlo uz njene godine. Imala ih je dovoljno da mi bude majka. „Probudili ste se iz kome posle nešto manje od četrdeset osam sati. Vaše stanje je trenutno zadovoljavajuće. Svi parametri su stabilni.“

Ovo poslednje je izgovorila kao da treba da sam srećna zbog toga. Meni je u glavi bilo samo ono prvo.

„Zašto... Zašto sam bila u komi?“

Doktorka se nakratko okrenula ka muškarcu u drugom kraju sobe, pa nastavila ozbiljnije:

„Doživeli ste teško trovanje ugljen-monoksidom“, rekla je. „Situacija je u jednom trenutku postala kritična jer vam je mozak predugo bio bez kiseonika. Srećom, uspeli smo da vas spasemo. Ako sve bude kako treba, izaći ćete iz bolnice za nekoliko dana.“

I opet je od svega što je izgovorila ono prvo bilo najvažnije. Trovanje ugljen-monoksidom? Kako? Samo jedna stvar mi je pala na pamet. Srce mi je zalupalo.

„Je li bio požar?“, pitala sam.

Doktorka je zurila u mene kao da proverava jesam li ozbiljna.

„Gde? U našoj kući? Recite mi, je li u našoj...“

Ponovo se okrenula ka muškarcu iza sebe. Ja sam se pridigla da ga bolje vidim, ali mi je u tom času neko zabio užareni harpun u grudima. Kašljala sam dugo i suvo, pluća su mi gorela.

„Ne smete tako naglo da se pomerate“, rekla je doktorka i dala mi da pijem vodu na slamčicu. Hladna tečnost mi je polako gasila žeravicu u grudima. „Vaš organizam je trenutno veoma osetljiv. Svaki nagli pokret može dovesti do neželjenih reakcija.“

Nije me bilo briga.

„Gde mi je porodica?“, pitala sam čim sam došla do daha. „Gde mi je sin?“

„Samo malo strpljenja, Ana, molim vas...“

„Ja vas molim, doktorka! Gde mi je dete?“

Tada sam sa drugog kraja sobe začula dobro poznati glas. Kao i uvek, zvučao je strogo i umirujuće. Još pre nego što se iz mraka pojavilo Viktorovo lice, znala sam da je tvoj brat u sobi.

„Luka je dobro, ne boj se“, rekao je. „Maša ga čuva.“

Isprva, osetila sam olakšanje. Šta god da se desilo, naš sin je dobro. To je najvažnije. I na sigurnom je, kod Viktora i njegove žene. Čak sam pomislila kako Luka voli da se igra sa njihovom decom i kako mu je sigurno lepo tamo.

Onda me je ponovo obuzeo strah.

„A Saša?“, pitala sam. „Gde je Saša, Viktor?“

Tvoj brat je razmenio kratak pogled sa doktorkom, pa privukao fotelju i seo pored kreveta.

„Reći ćemo ti sve, Ana. Samo nam prvo kaži šta je poslednje čega se sećaš.“

Uхватила sam se za čelo i opet napela mozak.

„Sećam se da smo se vratili sa rođendana, otvarali poklone. Ja sam onda otišla da se okupam i...“

Viktor se namrštio.

„Sa čijeg rođendana?“, pitao je.

Da me je bilo ko drugi to pitao, pomislila bih da se šali. Pogotovo ti, Saša. Za tvog brata sam znala da se ne šali. Neverovatno koliko ste vas dvojica bili različiti. Imali ste istog oca, ali izgleda da su geni vaših majki presudili.

„Sa čijeg rođendana, Ana?“, ponovio je gotovo prekorno.

„Kako čijeg? Pa, Lukinog... Bili smo kod Sašine mame na Kosmaju. Bio si i ti tamo, Viktor.“

Tvoj brat me je uzeo za šaku.

„Od Lukinog rođendana je prošlo *nedelju dana*“, rekao je. „Ne sećaš se ničeg posle toga?“

Odmahnula sam glavom, više po inerciji nego što sam razumela šta mi govori. Ako je od Lukinog rođendana prošlo nedelju dana, a ja sam u komi provela četrdeset i osam sati...

Doktorica mi je spustila ruku na teme.

„Ne brinite, Ana, gubitak pamćenja je uobičajena posledica kod ovako teških trauma. Koliko sam shvatila, vi se ne sećate *pet dana* pre...“

Zastala je.

„Pre čega?“, pitala sam već na ivici strpljenja. „Šta se desilo? Hoćete mi reći već jednom!“

Njih dvoje su se opet pogledali. Onda je doktorica rekla:

„Pre dve noći vaš suprug i vi ste izašli u jedan noćni klub. U klubu je potom izbio veliki požar. Dvanaestoro ljudi je poginulo. Vas su jedva spasli, Ana. Imali ste mnogo sreće.“

Usne su mi zadrhtale.

„A Saša?“, pitala sam, iako sam sve manje želela da dobijem odgovor. Želela sam da pobegnem odatle, nestanem, da se vratim u onu noć kad smo otvarali poklone i ostanem zauvek s tobom i Lukom.

Tvoj brat je zadržao čvrstinu u glasu.

„Saša nije imao sreće“, rekao je. „Iz kluba je juče izvučeno njegovo telo.“

Zanimljivo je da poricanje nije bila moja prva reakcija na ove reči. U tom prvom trenutku, dok sam samo ležala u krevetu i gledala Viktora, znala sam tačno šta mi govori. Zнала sam da tebe više nema, da te više nikad neću videti, da te neću zagrliti, poljubiti, da ću ostati sama, da će Luka odrasti bez oca. Sve to mi je u tih sekunda ili dva bilo savršeno jasno. Onda sam osetila kako nešto u meni puca, raspada se, kako se sva krunim iznutra. Tada je došlo poricanje, kao amortizacija bola, pojas za spasavanje, konopac koji me drži da ne padnem sa litice.

„Ne, ne... to nije istina“, vikala sam. „To nije moguće... Gde smo to izašli? U koji klub?“

„Mesto se zove *Jedini izlaz*“, odgovorio je Viktor. „To je jedan mali klub na Dorćolu.“

„Nikad čula! Otkud mi tamo?“ Uхватила sam ga za sako. „Reci mi da nismo bili tamo. Reci mi da nije istina, Viktor!“

Tvoj brat me je priljubio uz sebe. Jecala sam i plakala mu na grudima dok i ono malo snage nije izašlo iz mene. Osetila sam kako mi glava pada, kako mi se čitavo telo oduzima. Da li zbog iscrpljenosti ili opijata koje sam primala kroz infuziju? Ili sam zaista toliko želela da pobegnem odatle? Kao mala, bežala sam kod sestre u krevet i skrivala se ispod njenog jorgana. Sada sam poželela da sam tamo s njom.

Doktorica mi je pomogla da legnem i pokrila me čaršafom.

„Trebalo bi je pustiti da se odmara, Viktor“, rekla je. „Ovo je već previše za nju.“

Tvoj brat je nije poslušao. I dalje je sedeo pored kreveta i držao me za ruku.

„Sutra će doći policija da te ispita“, rekao je. „Još uvek ne znaju kako je tačno došlo do požara, pa ispituju sve koji su te noći bili u klubu. Naravno, doktorica i ja ćemo im objasniti tvoje stanje, ali hoću nešto da te zamolim, Ana.“

Otvorila sam oči i videla da je ustao i stoji iznad mene. Glas mu je i dalje bio odlučan i čvrst, ali oči su mu sijale drugačije. Prvi put u njima sam videla... Da li je to bio bol? Ili strah?

„Ako se setiš nečega od te noći, bilo čega... molim te da prvo meni kažeš.“

Nisam imala pojma zašto mi to govori, ali sam verovala tvom bratu. Zнала sam da će Viktor učiniti sve da zaštiti Luku i mene. Konačno, nisam imala nikog bližeg od njega. Nisam imala roditelje, sa sestrom se nisam čula godinama. Naravno da ću prvo tvom bratu reći kad se budem setila nečega.

Ali nisam se setila, Saša.

Ni kad su narednog jutra dvojica inspektora došli da me ispituju, ni dok su me čitav sat bezuspešno mrcvarili, ni kad

sam tri dana kasnije izašla iz bolnice, ni na tvojoj sahrani, ni godinama nakon svega. Teško sam se mirila sa tim, Saša. Teško sam prihvatila da se nikad neću setiti te noći, da nikad neću saznati šta se dešavalo od kada smo se vratili sa Lukinog rođendana pa dok nismo otišli u taj prokleti klub. I uzalud sam išla na razne terapije, seanse, grupe za podršku. Uzalud me je doktor Uglješić ubjeđivao da su sva sećanja spakovana negde u mom mozgu i da je samo pitanje trenutka kad će se vratiti. Punih šest godina od požara, nijedno sećanje mi se nije vratilo.

Sve dok nisam otvorila taj video-klip.

PRVO POGLAVLJE

Inspektor Dejan Štrbac završavao je ručak u kineskom fast fudu prekoputa stanice kad mu je stigao poziv s nepoznatog broja. Pomislio je da ga zove novi načelnik odeljenja. Broj mu još uvek nije memorisao jer još uvek nije prihvatio da će mu Slavko Kuzmančević stvarno biti šef. Kako je neko tog debila uopšte postavio za načelnika?

Uzdahnuo je i odbio poziv. Slavka Kuzmančevića je poznavao skoro trideset godina. U isto vreme su počinjali u policiji, samo što su im karijere išle potpuno drugačije. Kuzmančević, ili kako su ga kolege prozvale *Govančević*, brzo se pokazao kao nesposoban za operativne poslove, pa su ga prebacili u administraciju: prvo u Direkciju policije, a potom u Ministarstvo. Od tada nijedan dan nije proveo na terenu, a sad su ga vratili da vodi Odeljenje za krvne i seksualne delikte. Kako, bre, on da vodi? Jeste da o kadrovima u policiji često odlučuju političke i ortačke kombinacije, ali ovo je ipak bilo previše.

Telefon je ponovo zazvonio. Ako ništa, Govnarko je bar bio uporan.

„Šta hoćeš, Kuzmančeviću?“, pitao ga je Štrbac. Usta su mu bila puna piletine i kikirikija.

Nije dobio odgovor.

„Daj, ne glumi ludilo, reci šta si hteo.“

Konačno, sa druge strane je začuo odnekud poznati muški glas sa kotrljajućim r.

„Dobar dan, Dejane, ovde Đorđe Radović. Tamarin drug iz gimnazije.“

„Ko?“

Momak je nakratko začutao, pa dodao nevoljno: „Mali Đole“.

Štrbac se osmehnuo. Setio se sićušnog štrebera tršave kose, koji je znao da se ušunja u njihov stan i sedi satima za kompjuterom, a da ga niko ni ne primeti.

„Zar ti nisi negde napolju?“, pitao je.

Nekada davno Štrbac je voleo što se njegova ćerka druži sa Malim Đoletom. Ko ne bi voleo? Loše društvo je najveći strah svakog roditelja, a pogotovo nekog ko svakodnevno izlazi na uviđaje krvnih i seksualnih zločina. Koliko je samo puta gledao kako su vršnjakinje njegove ćerke završile pretučene, predozirane, silovane, ubijene. Samo zato što su upale u loše društvo. Zato je dobro kad ti se dete druži sa nekim kao što je Mali Đole, verovao je Štrbac. Naravno, prevario se. Upravo je Đole njegovoj ćerki punio glavu kako život u Srbiji nema smisla i kako je jedina šansa da se ode odavde.

„Nažalost, nisam otišao“, rekao je kao da će potom uslediti opravdanje, koga nije bilo. Umesto toga, uzeo je šaku soli i rasuo je po Štrpčevoj rani: „Da li se čujete s Tamarom?“

Inspektor mu nije odgovorio. Obrisao je usta salvetom i mahnuo Kineskinji za kasom, koja mu je uzvratila širokim osmehom i klimanjem glave.

„Reci šta ti treba, Đole“, izgovorio je, pa prebacio telefon u levu ruku da bi desnom otvorio vrata restorana. Trenutak kasnije, našao se u najzagađenijoj ulici u Beogradu.

„Alo?“

„Je l' možete da mi proverite jednu devojk?“

„Kako da ti je proverim?“

Đole je prečuo pitanje.

„Devojka se zove Nataša Vranješ. Mislim da ima oko dva-deset osam-devet godina, udata je i živi u Kaluđerici.“ Zastao je kao da iščekuje da Štrbac nešto kaže. „Je li vam to dovoljno podataka?“

Štrbac je došao do pešačkog i pritisnuo dugme na semaforu. Naravno da mu nije bilo dovoljno, ali nije ni mislio o tome. Pokušao je da shvati šta Đole zapravo hoće. Isprva je pomislio da se zaljubio u tu devojk, ali ga je ona otkacila i on s tim ne može da se pomiri. To bi ličilo na njega. Ali da li bi zbog toga tražio baš policijsku proveru?

Uhvatio je elektronsku cigaretu koja mu je visila oko vrata.

„Šta te tačno zanima o njoj?“, pitao je.

Nije bilo odgovora.

„Đole?“

„Zanima me da li je ubijena.“

Na semaforu se upalilo zeleno za pešake. Štrbac je povukao veliki dim razblaženog nikotina i polako krenuo ka ofucanoj rozikastoj zgradurini na kojoj je stajala plava tabla sa natpisom: *Policijska uprava za Grad Beograd*. Nije mu se dopalo ono što je čuo. Pogotovo Đoletov glas, u kome se naslućivao strah. Morao je da se podseti da sa druge strane više nije nesigurni tinejdžer, već zreo momak u kasnim dvadesetim. Ali kakvo je to pitanje: *Da li je ubijena?* Da li je zaista nešto ozbiljno ili samo Đoletova paranoja? Tamara bi to sigurno znala, pomislio je. Njegova ćerka je imala savršenu moć da čita ljude. Pogotovo one koji su joj bili bliski. Ali Tamara je bila udaljena sedam i po hiljada kilometara i, što je mnogo gore, već dve godine nije razgovarala sa ocem.

„Zašto misliš da je ubijena?“, pitao je Štrbac.

Novo Đoletovo oklevanje iskoristio je da ga pritisne.

„Ako hoćeš da ti pomognem, moraš biti iskren sa mnom. Odakle poznaješ tu... kako si rekao?“

„Nataša Vranješ. Ne poznajem je.“

„Nego?“

„Našao sam... nešto o njoj“, zamucio je momak. Štrbac više nije sumnjao da se u njegovom glasu oseća strah.

„Šta si našao?“

„Možda nije ništa. Možda je obična glupost.“

„Tim pre. Kaži mi o čemu se radi.“

„To ne mogu još uvek“, rekao je Đole odsečno, a onda do-
dao tiše: „Je l' možete samo da je proverite?“

Štrbac je povukao još jedan dim iz plastične cigarete.

„Slušaj, šta god da si pronašao, ja to moram da vidim. Samo tako mogu da ti pomognem“, rekao je i odmah zažalio.

Tišina je ovog puta trajala predugo.

„Đole?“

„Okej, nema veze. Hvala vam, Dejane“, odgovorio je mo-
mak i prekinuo vezu.

Štrbac je pomislio da ga odmah pozove, ali je odustao. Zašto da ga zove? Ako je Đole zaista otkrio nešto važno, neka se on njemu javi. On je Đoletu potreban, a ne obrnuto. Ali dok se peo stepenicama na drugi sprat i prolazio hodnikom u pravcu Odeljenja za krvne i seksualne delikte, shvatio je da ga Mali Đole više neće pozvati.

Pa šta. Njegov problem.

Ušao je u veliku zajedničku kancelariju, seo za svoj radni sto i drmnuo miša. Na ekranu se pojavio *Vord* fajl sa nekoliko uvodnih redova teksta. Trebalo je da završi izveštaj od prethodne noći, da detaljno opiše kako je taksista iz Mirijeve polomio bivšoj ženi dva rebra i jagodičnu kost, ali nije mogao ni slovo da ukuca. Sve vreme je mislio o Tamari. Mali Đole će je sad sigurno zvati i reći kako njen tata nije hteo da mu pomogne. Savršeno.

„Aj' na kafu, Glavonjo!“, trgao ga je glas odavno promukao od prekomernog konzumiranja alkohola i cigareta. Štrbac je podigao svoju objektivno veliku glavu i video Voju Tošića i

Željka Bokana, jedinu dvojicu inspektora u Odeljenju koji su bili stariji od njega.

„Šta si se zablenuo tako?“, nastavio je Tošić. „Ne boj se, neće ti Govančević pisati neopravdani.“

Bokan se nasmejao.

„Ma ne boji se Glavonja Govančevića“, dodao je. „Njih dvojica su na prst u dupe. Stari pajtaši!“

Sad su se obojica smejali. Štrbac nije obraćao pažnju. Lupkao je olovkom po stolu pokušavajući da se seti tačnog imena i prezimena koje mu je Mali Đole pomenuo. Onda je pitao:

„Je l' vam znači nešto ime *Nataša Vranješ*?“

DRUGO POGLAVLJE

Link za video-klip koji mi je promenio život stigao mi je u *Vajber* poruci od mog asistenta Zlatka Adašavića. Zlatko me je redovno bombardovao glupostima sa *Jutjuba*, a ja sam tog jutra kasnila na ročište pa ga nisam ni otvorila. Vratila sam telefon u torbu i požurila ka zgradi Prvog suda na Novom Beogradu.

Inače, odmah nakon što sam te izgubila, napustila sam vašu firmu. Da, dobro si čuo, Saša: već šest godina nisam radila za Advokatsku kancelariju *Kolar*. Nisam htela da provodim vreme u još jednom prostoru gde me svaka sitnica podseća na tebe. Dovoljno je što sam živela u našoj kući i svakog jutra se budila u našem krevetu, nisam morala još da svakog dana prolazim pored tvoje kancelarije, pored sobe za sastanke, gde sam te prvi put videla, i one terase na prvom spratu, gde smo se krišom ljubili dok još niko nije znao za nas. Naravno, Viktor me je nagovarao da ostanem, nudio mi je bolju poziciju, jače klijente. Obecao mi je čak da ću postati partner. Nije pomoglo.

Prvih nekoliko meseci posle tragedije nisam radila ništa, a onda sam otvorila svoju kancelariju. Imala sam jednog asistenta i jednu sekretaricu i zastupala uglavnom zaposlene u tužbama za mobing. Pretpostavljaš da se od toga nisam oparila,

ali, kao tvoja udovica, nisam ni morala. Želela sam da radim nešto što će me činiti zadovoljnom. Tako je bar u teoriji trebalo da bude. U praksi, i nije baš. Nije tu bilo velikih pobeda, ostvarenja pravde, dirljivih trijumfa ugnjetavanih radnika nad bahatim menadžmentom. Slučajevi su se uglavnom završavali manje-više nepovoljnom finansijskom nagodbom. Moji klijenti bi dobijali određeni novac da povuku tužbu i odu iz firme, a nasilnici su gotovo uvek prolazili bez ikakve kazne. U najboljem slučaju, bili bi premešteni na neku drugu poziciju, gde bi onda maltretirali neke druge ljude.

Dok sam ulazila u zgradu Prvog suda, plašila sam se da će opet biti isto.

„Molim vas otvorite torbu“, naredio je radnik obezbeđenja, nakon što je na skeneru zapazio nešto sumnjivo. Otvorila sam rajsferšlus, a on mi je kopao po torbi dok nije izvukao bočicu sa lekovima na kojoj nije bilo etikete. Drmnuo ju je nekoliko puta, pa mi uputio značajan pogled.

„Dinamit“, odgovorila sam hladno. Uniformisani nije reagovao. Vratio je bočicu u tašnu i pustio me da prođem.

Popela sam se na sprat i brzo primetila svoju šticienicu kako sedi sama ispred sudnice broj sedam. Bojana Anđelić je bila razvedena majka dvoje dece i radila je kao službenica u jednoj državnoj firmi. Pre šest meseci tužila je svog direktora za dugogodišnje seksualno uznemiravanje. Kao dokaz je donela SMS poruke i mejlove koje je dobijala od njega. Bilo je tu svega. Od ljigavih izjava ljubavi, preko vulgarnih fantazija, do pretnji da će ostati bez posla. Tvrđila je da ju je direktor jednom i fizički napao. Saterao ju je uz zid svoje kancelarije i silom je ljubio po vratu. Srećom, Bojanin kolega je tada ušao u kancelariju, pa se nasilnik povukao.

Taj kolega je danas trebalo da svedoči, ali ga nisam videla u hodniku.

„Upravo mi je javio da neće doći“, rekla je Bojana očajno.
„Zašto?“

„Kaže da nije siguran šta je tačno video, pa ne želi da se njegove reči pogrešno protumače.“

Ja sam samo besno zavrtila glavom. Nažalost, već sam navikla da mi svedoci otkazuju u poslednjem času. Kolege obično isprva pružaju podršku žrtvama, puni su razumevanja i saosećanja. Sve dok ne dobiju poziv za svedočenje. Onda prevladaju neki drugi motivi. Trudila sam se da to razumem, Saša. Govorila sam sebi da ti ljudi imaju porodice, decu, da se s razlogom plaše da će ostati bez posla. Nije pomoglo. Nekada mi se činilo da mi se takve kukavice gade više nego sami nasilnici.

Ali šta sam tu mogla?

Kad je sudija otvorio ročište, obavestila sam ga da se svedok optužbe nije pojavio. Sudija je tražio da se to unese u zapisnik i zakazao novo ročište za dva meseca.

Bojanin direktor je zadovoljno ustao iz svoje klupe i zakopčao dugme sakoa. Bio je klasičan partijski kadar: mlad, u kasnim tridesetim, ali prevremeno očelavio i podbuo, pa je izgledao kao da mu je najmanje pedeset. Imao je lice bez izraza i buljave oči, iz kojih su curili glupost i nemoral.

Dok je sa svojim advokatom prolazio pored našeg stola, nisam izdržala:

„Kako ste ga ubedili da se povuče?“, dobacila sam im. „Pretnja ili pare?“

Direktor se cinično osmehnuo. Njegov advokat je spremno uskočio:

„Takvi komentari su ispod vašeg nivoa, koleginice. Ipak ste vi iz ozbiljne advokatske porodice.“ Približio mi se dovoljno da osetim preslatki miris njegovog parfema i vidim mu perut prosutu po firmiranom odelu: „Puno sam poštovao vašeg muža i njegovog oca. Zato sam očekivao više od vas.“

„I ja sam očekivala više od zastrašivanja svedoka“, rekla sam.

On je to prečuo i dodao tiho:

„Nadam se da ćemo ovo rešiti kao ljudi, Ana.“

Ja sam se spremala da ga oteram dođavola kad me je Bojana povukla za ruku.

„Haj'mo odavde.“

Pokupile smo svoje stvari, izašle iz sudnice i otišle do najbližeg kafića, koji je zapravo bio kladionica. Sele smo za prvi slobodan sto i naručile po produženi espresso. Ja sam pomislila na viski, ali ko zna šta bi Bojana pomislila da vidi kako pijem u pola jedan.

„Slušaj, naša pozicija je i dalje dobra“, rekla sam joj nakon što nam je konobar spustio dve musave šoljice na sto. „I dalje imamo njegove SMS poruke, imamo telefonske pozive, mejlove.“ Sačekala sam da joj uhvatim pogled. „Ali bi bilo dobro da nađemo nekog ko bi pristao da svedoči.“

Bojana je odmahнула glavom. Nije mi se to svidelo. .

„Hajde, razmisli malo“, nastavila sam. „Mora da postoji neko. Možda neko ko je u međuvremenu napustio firmu, pa neće imati čega da se plaši.“

Izgledala je kao da i ne sluša šta joj pričam. Stiskala je svoju šoljicu i gledala uprazno.

„Njegov advokat me je sinoć pozvao“, rekla je konačno. „Hoće da se nagodimo.“

Ja sam se zagledala u njene tanke usne i kvrgav nos koji se spuštao ka njima. Bojana Anđelić je u ovom procesu imala dodatni problem: bila je, objektivno govoreći, ružna. Ne možeš da shvatiš koliki je to hendikep u suđenju za seksualno uznemiravanje. Devojke koje izgledaju atraktivno imaju sasvim drugačije probleme. Njih optužuju da su namerno zavodile nasilnike, oblačile se provokativno i slično. Kad je devojka ružna, onda ne veruju da je uopšte bila žrtva nasilja. To odvratno, šovinističko *ko će nju* provejavalo je celim tokom suđenja i to ni hiljade lascivnih SMS poruka ne bi moglo da izbriše.

„Koliko su ti ponudili?“, pitala sam je.

Spustila je pogled.

„Koliko, Bojana?“

„Tri hiljade evra.“

Uhvatila sam se za čelo.

„Ali obećali su da će mi naći drugi posao. Taj njegov advokat je već zvao nekog svog prijatelja. Treba da idem na razgovor sledeće nedelje.“

„To su sve laži, Bojana. Samo hoće da što pre završe sa suđenjem i sklone te iz firme. Baš njih briga da ti traže drugi posao.“

Znala sam da me Bojana razume, ali sam se plašila da je već donela odluku.

„Ne misliš valjda stvarno da prihvatiš?“, pitala sam je kad mi je mobilni zazvonio na stolu. Bacila sam pogled i videla poruku od tvoje mame.

Kad ćeš biti kod kuće?, pitala je.

Oko pola šest, odgovorila sam i primakla stolicu ka Bojani.

„Slušaj me, kad si već dovde došla, izdrži još malo. Oni nemaju kud, veruj mi. Moraće da ti plate bar duplo toliko i još da te zadrže u firmi.“

„A kako ja posle svega da ostanem u toj firmi, Ana? Već sada me svi tamo gledaju čudno kad se pojavim.“ Popila je gutljaj kafe i ponovo se zagledala uprazno. „Previše me sve ovo iscrpljuje. Ova neizvesnost, stres, to što sam već mesecima na bolovanju, što ne znam šta će biti sutra. Nemam više snage, Ana.“ Okrenula se i pogledala me u oči. „Mislim da je vreme da nastavim dalje.“

I opet ta rečenica. Nemaš pojma koliko me je izluđivala. Valjda zato što sam je već nebrojeno puta čula. Nebrojeno puta, nakon što sam ostala bez tebe, dobila sam taj otrcani savet: *Vreme je da nastavim dalje*. Šta to uopšte znači? Za Bojanu je očigledno bilo vreme da odustane od tužbe, uzme tri hiljade evra i nastavi da živi bez posla, sa dvoje dece i bednom alimentacijom, koju joj bivši muž uglavnom nije ni plaćao. Meni je bilo vreme da nađem nekog. Novi muškarac bi bio taj krunski dokaz, pečat, overena potvrda da sam prebolela

tragediju. Imala sam muškarce za ovih šest godina, Saša, nisam baš toliko patila za tobom. Samo nisam srela nikoga s kim bih *nastavila dalje*. Neko bi zaključio da sam namerno birala baš takve tipove. Možda i jesam.

Jedan od njih bio je i moj asistent Zlatko Adašević. Sa njim sam se smuvala pre dve-tri godine na nekom seminaru na Kopaoniku. Ima li većeg stereotipa nego da se napiješ i smuvaš sa kolegom na službenom putu? Sve je bilo kao na srednjoškolskoj ekskurziji. Zaglavili smo do kasno u kafani, pa se poljubili, pa otišli u njegovu sobu... Ali ništa se nije desilo. Prvo sam počela da plačem, a onda sam se histerično smejala. Zlatko me je jedno vreme gledao kao budalu, a onda se i on smejavao. Posle toga više ničeg nije bilo među nama, ali mi je ostao drag kao kolega. Prijao mi je njegov večiti osmeh i spremnost da se šali. Bar u toj stvari me je neko podsećao na tebe.

Čim sam ušla u kancelariju, zapravo dvosobni stan preko puta Beogradske arene, začula sam njegov glas:

„Naručio sam ti pljeskavicu za ručak“, vikao je, iako je dobro znao da sam od ponedeljka svečano prestala da jedem nezdravu hranu. „Tebi sam uzeo sa pavlakom i kupusom.“

Ja sam spustila svoje stvari na sto i otvorila laptop.

„Kako si prošla na ročištu?“, pitao je.

„Nikad bolje.“

Nasmejavao se.

„Poslao sam ti jedan video da te oraspoločim.“

Nevena Ćorić, moja sekretarica, donela mi je nekoliko fakture da potpišem i obavestila me o ročištima koje me čekaju u narednih deset dana. Ništa posebno. Dva pretresa i jedno donošenje presude, od kog nisam mnogo očekivala. Zahvalila sam joj i otvorila laptop da čekiram mejlove kad se Zlatko dovezao do mene na svojoj stolici sa točkicama.

„Moraš da ga vidiš!“, rekao je, pa mi oteo miša, otvorio *Jutjub* i ukucao nešto u pretraživač. „Gledaj, molim te, cara!“

Ja sam gledala njega. Zlatko je bio veliki momak i još veće derište. Tako je i izgledao. Imao je široka ramena, čosave obraze i neumorne crne oči. Nije bio neki posebno dobar advokat, ali je definitivno bio bolji od ostalih koji su se prijavili za posao.

„Nadam se da nije nešto morbidno kao prošli put“, rekla sam.

„Nije, ne boj se. Gledaj!“

Na ekranu se pojavio veliki betonski trg sniman mobilnim telefonom. Naziv klipa je bio *Russian skateboarder*, pa sam mudro zaključila da se trg nalazi negde u Rusiji, ali me to nije mnogo zanimalo. Zanimalo me je samo trajanje klipa. Sedam-naest sekundi. Izdržaću.

Snimatelj je pratio momka na skejtu koji se polako vozio trgovom obilazeći prolaznike. Onda se dva-tri puta snažno odgurnuo nogom i naglo ubrzao. Jurio je pravo ka banderi, ali je u posljednjem času uspeo da je zaobiđe i trijumfalno podigne ruke.

Nije video da ima još jedna bandera. Tresnuo je glavom o nju i pao na leđa.

Zlatko se smejao do suza. Meni je nešto drugo privuklo pažnju. Još dok je momak jurio ka banderi, iza njegovih leđa pojavio se muškarac u belom džemperu. Srce mi je preskočilo. Ne, to ne može... Muškarac se okrenuo ka kameri.

Ja sam zatvorila oči. Nije mi to bio prvi put da te vidim, Saša. Prethodnih šest godina viđala sam te u kući, na ulici, u prodavnicima, na poslu. Obično kad sam uzbuđena ili depresivna. Ili kada sam dugo sama. Doktor Uglješić je imao različita objašnjenja za to, ali je rešenje uvek bilo isto. Trebalo je da zažmurim na nekoliko sekundi i kada bih otvorila oči, ti više ne bi bio tu. Tako sam uradila i sad. Kad sam ponovo pogledala u ekran, sve što sam videla bilo je zamrznuto lice nesrećnog skejtera, preko koga je stajao znak za ponovno puštanje snimka.

„Kakav idiot“, smejao se Zlatko dok nije primetio da mi šake drhte. „Je li sve u redu?“

Slagala sam da jeste, pa nekako ustala i otišla do kupatila. Odavno nisam imala napad panike, ali sam srećom još uvek

nosila Uglješićeve tablete u torbi. Izvukla sam bočicu i popila dve odjednom. Efekat je bio skoro trenutni. Sačekala sam da mi se disanje umiri, pa se pogledala u ogledalo. Koliko je samo čovek na snimku ličio na tebe, pomislila sam i skoro se nasmejala. Ili sam sve to izmislila? Možda nije ni bilo muškarca u belom džemperu? Htela sam da se vratim za svoj kompjuter i ponovo odgledam snimak, ali sam odustala od toga.

Neću to sebi da radim, Saša. Sad ću lepo da odgovorim na mejlove, završim posao i odem kući. Neću se više opterećivati glupostima. Možda je Bojana Anđelić u pravu, možda su i svi ostali u pravu. Šest godina je već previše dug period.

Vreme je da nastavim dalje.